

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра ветеринарної гігієни імені професора А.К. Скороходька

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету ветеринарної медицини
Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ
15" 05 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри ветеринарної гігієни
імені професора А.К. Скороходька
протокол № 9 від 11 квітня 2023 р.

Завідувач кафедри
Марія КУЧЕРУК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Ветеринарна медицина»
Гарант ОП

Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРГАНІЧНЕ ТВАРИННИЦТВО

Спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробник: Кучерук М.Д., д. вет. н., доц.; Димко Р.О., к. вет. н., ст. викл.

Київ – 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Органічне тваринництво

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>211</i>	
Освітня програма	<i>Ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Залік</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>	<i>год.</i>
Лабораторні заняття	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	<i>год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2 год.</i>	

В Україні, як і в усьому світі, зростає попит на якісні та безпечні продукти харчування. Особливої популярності набувають органічні продукти. Україна в найближчому майбутньому може стати європейським лідером в цій сфері, оскільки має значну за масштабами Європи площу високородючих земель.

Навчальна дисципліна сприяє формуванню гуманного ставлення і засад дбайливого огляду да тваринами з врахуванням природніх потреб і етологічних особливостей кожного виду тварин. Однак для належної економічної ефективності та рентабельності виробництва, запобігання захворювань та втрат поголів'я необхідний дієвий науковий супровід, оскільки органічне вирощування тварин – це не просто підсобне господарювання, а поєднання новітніх технологій і високої культури виробництва для отримання органічної продукції найвищої якості.

У органічному тваринництві використовуються екологічно чисті, органічні корми, необхідною умовою є вигульне утримання з достатньою кількістю пасовищ і зелених кормів та дотримання вимог благополуччя, запобігання непотрібних страждань тварин, відмова від синтетичних лікувальних препаратів і профілактичних антибіотиків.

Надзвичайно небезпечним у тваринництві є неконтрольоване застосування профілактичних антибіотиків, внаслідок чого розвиваються антибіотикорезистентні високопатогенні штами мікроорганізмів, що здатні передаватися людям і утруднюють лікування інфекційних захворювань.

Дисципліна формує у студентів логічне мислення, сприяє розумінню сталого природокористування, збереження довкілля та біорізноманіття організмів, благополуччя тварин, необхідності харчування якісними і безпечними продуктами, впровадження новітніх технологій вирощування та виробництва продукції.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: полягає у формуванні спеціальних знань та практичних навичок на основі одержаних знань щодо раціонального природокористування, закономірностей функціонування природних і штучно створених сільськогосподарських екосистем, що дозволяє розробити стратегію і тактику забезпечення благополуччя, збереження здоров'я тварин, ведення тваринництва в рамках екологічно безпечних технологій виробництва, переробки та зберігання основної та побічної продукції тваринництва.

Завдання: сформувати у студентів світогляд збереження довкілля, гуманного ставлення і засад дбайливого огляду да тваринами з врахуванням природніх потреб і етологічних особливостей кожного виду тварин, а також виробництва екологічно чистої продукції тваринництва, що підтверджено відповідним сертифікатом.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- Вимоги законодавства, що регулює основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції
- Методи оцінки благополуччя тварин, законодавчі акти, що регламентують, належну поведінку з тваринами
- Правила утилізації відходів і заходи щодо зниження техногенного навантаження на екосферу, методи і засоби збереження довкілля, зокрема біорізноманіття видів, чистоти води, повітря і ґрунтів;
- використання екологічних і дозволених препаратів для боротьби з паразитами, шкідниками та бур'янами
- Вимоги до поліпшення якості продукції тваринництва, виробництво екологічно чистої, безпечної і якісної продукції;

вміти:

- організувати процес вирощування і утримання тварин за органічною технологією;
 - оцінювати благополуччя тварин пояснювати концепцію благополуччя тварин та відповідні зобов'язання, що накладаються на власника, осіб, що обслуговують тварин, ветеринарного лікаря та інших осіб, що працюють з тваринами;
 - вживати заходів для запобігання жорстокого ставлення до тварин, профілактики захворювань, уникнення страждань тварин, а також страху чи стресу;
 - формувати раціон для тварин з органічних складників відповідно до їх виду, віку, фізіологічного стану тощо.
 - для подолання антибіотикорезистентності мікроорганізмів використовувати ветеринарні лікувальні, профілактичні та дезінфікуючі препарати, що дозволені до застосування за органічного виробництва і є натуральними і безпечними.
 - планувати та здійснювати контроль дотримання гігієнічних вимог упродовж харчового ланцюга відповідно до чинного законодавства;
 - використовувати знання щодо маркування, сертифікації та контролю органічної продукції
 - оцінювати ризики при виробництві органічної продукції та вміти підкреслити її переваги;
- розуміти значення концепції «Єдиного Здоров'я» на локальному, регіональному та національному рівнях і принципу «від лану- до столу»;
- вміти проводити епізоотичне обстеження або у разі потреби брати участь у розслідуваннях, спрямованих на встановлення причин та умов, що призводять до скасування статусу «органічний продукт» чи надходження в обіг небезпечних харчових продуктів;
 - розуміти важливість та проводити просвітницьку роботу щодо дотримання вимог та принципів гігієни та профілактики захворювань серед операторів ринку харчових продуктів і споживачів;

- знати основи аналізу ризиків упродовж харчового ланцюга, пов'язаних з фізичними, хімічними, біологічними небезпечними факторами;
- дотримуватися морально-етичних норм поведінки з тваринами, гуманного до них ставлення.

мати загальні знання щодо фундаментального ветеринарного та органічного законодавства, специфічних правил і регламентів, що регулюють ветеринарну професію на місцевому, національному та регіональному рівнях;

розуміти та застосовувати високі стандарти ветеринарної етики у повсякденній діяльності;

бути суспільним лідером щодо питань, пов'язаних зі сталим природокористуванням та екологізацією виробництв.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності).
2. Прагнення до збереження навколишнього середовища пояснювати концепцію благополуччя тварин та відповідні зобов'язання, що накладаються на власника, осіб, що обслуговують тварин, ветеринарного лікаря та інших осіб, що працюють з тваринами;

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

1. Здатність розробляти стратегії безпечного, санітарно-обумовленого утримання тварин.
2. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.
3. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.
4. Здатність організовувати нагляд і контроль виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.
5. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ СКОРОЧЕНОГО ТЕРМІНУ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі				усього	у тому числі						
			л	п	лаб	інд		с.р.	л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Виробництво органічних продуктів харчування тваринного походження														
Тема 1. Органічне виробництво продуктів харчування тваринного походження. Відмінності, переваги і недоліки органічної технології. Історія органічного руху		17	2	2			13							
Тема 2. Реалії виробництва органічної продукції тваринництва в Україні та світі.		17	2	2			13							
Тема 3. Особливості годівлі органічних тварин різних видів		17	2	2			13							
Тема 4. Особливості утримання органічних тварин.		17	2	2			13							
Разом за змістовим модулем 1		68	8	8			52							
Змістовий модуль 2. Обіг та маркування органічних продуктів харчування тваринного походження														
Тема 5. Переробка, пакування, транспортування продукції виготовленої внаслідок органічного утримання тварин		17	2	2			13							
Тема 6. Утилізація відходів, біологічного матеріалу й належне поводження з екскрементами тварин за органічного утримання		17	2	2			13							
Тема 7. Органічне бджільництво, аквакультура		18	3	3			12							
Разом за змістовим модулем 2		52	7	7			38							
Усього годин	120		15	15			90							
Курсовий проект (робота) з _____ _____			-	-	-		-		-	-	-		-	
<i>(якщо є в робочому навчальному плані)</i>														
Усього годин	120		15	15			90							

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Стале природокористування, збереження біорізноманіття, альтернативні інтенсивним ресурсозберігаючі технології. Альтернативні антибіотикам ветеринарні препарати	2
2	Європейський Союз та його постанови щодо органічного виробництва: Регламент Ради (ЄС) №834/2007 (колишня Постанова ЄС №2092/91) та додаткові постанови: Регламент Комісії (ЄС) №889/2008; Регламент Комісії (ЄС) №1235/2008)	2
3	Канада та США (COR); США та їх Національна Органічна Програма (NOP); Швейцарія, Ізраїль, Аргентина, Австралія - органічні постанови, еквівалентні Регламенту Ради (ЄС) 834/2007. Стандарти Міжнародних акредитованих органів сертифікації з органічного виробництва і переробки, еквівалентний Регламентам Ради (ЄС) № 834/2007 та № 889/2008.	2
4	Маркування, контроль і сертифікація органічної продукції в Україні. Приклади важливих приватних органічних маркувань: Bio Suisse (Швейцарія), Demeter (поширені по всьому світі), Naturland (Німеччина та весь світ), Soil Association (Великобританія), KRAV (Швеція)	2
5	Закон України "Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції", Постанова Кабінету Міністрів України № 241 «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження», Постанова Кабінету Міністрів України № 970 Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції.	2
6	Гуманне й дбайливе ставлення до тварин, забезпечення благополуччя тварин відповідно до їх етологічних потреб.	2
7	Органічна переробка та збут	3

5. ЗРАЗКИ КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ, ТЕСТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТАМИ

1. Одночасне виробництво – це:

- органічне та неорганічне виробництво одним і тим самим оператором різних продуктів;
- органічне та неорганічне виробництво одним і тим самим оператором одного і того самого продукту;
- органічне виробництво одним і тим самим оператором одного і того самого продукту.

2. Як часто має проходити сертифікація органічного виробництва?

- Раз на рік
- Раз на два роки
- Два рази на рік
- Раз на 5 років.

3. Що не належить до органічного виробництва?

- 1) насіння і садивний матеріал, отримані відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції
- 2) харчовий продукт, отриманий в результаті органічного виробництва
- 3) сільськогосподарська продукція, отримана в результаті органічного виробництва
- 4) косметичні засоби отримані відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції
- 5) корми, отримані в результаті органічного виробництва.
- 6) продукція мисливства та рибальства в умовах дикої фауни
- 7) збирання та часткова переробка для комерційних цілей природних дикорослих рослин, водоростей та грибів.

4. Чи дозволяється за органічного тваринництва використання антибіотиків?

- Так, з профілактичною метою - це обов'язковий елемент технології
- Ні, ні в якому разі
- Так, з лікувальною – якщо інші фіто та гомеопатичні препарати не дали бажаного ефекту
- Так, якщо менше трьох курсів лікування протягом 12 місяців, або не більше одного курсу лікування, якщо продуктивний життєвий цикл тварин становить менше одного року.

5. Чим підтверджується статус органічного господарства?

6. Як маркуються органічні продукти харчування в Україні?

- «Зелений журавлик»
- «Еко»
- «Біо»
- «Євролисток»

7. У якому році створено Міжнародну федерацію руху за органічне сільське господарство (IFOAM)

- 1972
- 1940
- 1986
- 1999

8. Найбільша частка органічної сільськогосподарської землі світу, а саме 35%, знаходиться в

- Австралії та Океанії
- Німеччині
- Японії

9. Чим небезпечні продукти харчування, що містять ГМО?

10. ГМО - це:

- генетично модифікований організм, генотип якого був штучно змінений за допомогою методів клітинної інженерії;
- генетично модифікований організм, фенотип якого був штучно змінений за допомогою методів генної інженерії;
- генетично модифікований організм, генотип якого був змінений за допомогою методів генної інженерії.

11. Короткочасну пастеризацію проводять за температури (°C) :

- 100 і більше
- 80–90
- 72–76
- 60–70

12. Інсектициди - це

- Речовини, що знищують бур'яни;
- Речовини, що знищують комах-шкідників;
- Речовини, що знищують патогенні грибки, цвілі, плісені;
- Речовини, що знищують шкідливих теплокровних тварин;
- Речовини, що пригнічують ріст чагарників і дерев;
- Речовини, що знищують гризунів: мишей, пацюків, ховрахів;
- Речовини, що діють на збудників бактеріальних захворювань;
- Речовини, що вбивають слимаків та інших молюсків;
- Речовини, що знищують кліщів;
- Речовини, що впливають на круглих черв'яків.

13. Органічне тваринництво - це?:

14. Одночасне виробництво – це:

- органічне та неорганічне виробництво одним і тим самим оператором різних продуктів;
- органічне та неорганічне виробництво одним і тим самим оператором одного і того самого продукту;
- органічне виробництво одним і тим самим оператором одного і того самого продукту;

15. Лімациди – це

- Речовини, що знищують бур'яни;
- Речовини, що знищують комах-шкідників;
- Речовини, що знищують патогенні грибки, цвілі, плісені;
- Речовини, що знищують шкідливих теплокровних тварин;
- Речовини, що пригнічують ріст чагарників і дерев;
- Речовини, що знищують гризунів: мишей, пацюків, ховрахів;
- Речовини, що діють на збудників бактеріальних захворювань;
- Речовини, що вбивають слимаків та інших молюсків;
- Речовини, що знищують кліщів;

16. Чи дозволяється використовувати для балансування поживної цінності кормів органічним курам синтетичні амінокислоти?

- Так
- Ні
- В обмеженій кількості

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, практичні заняття з використанням ситуаційних, розрахунково-аналітичних завдань, опрацюванням законодавчих актів і відеоматеріалів, ЕНК.

Годин у тиждень – 2, тижнів на вивчення – 15.

7. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

- поточний (опитування, тестування);
- підсумковий – залік (письмовий, тест).

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

З дисципліни «Органічне тваринництво» розроблений ЕНК, де розміщено лекції, практичні та самостійні роботи.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Кучерук М.Д., Засєкін Д.А. Монографія. «Органічне птахівництво України: ветеринарно-санітарне забезпечення технології» Київ: Принтеко 2020 – 190с. ISBN 978-617-7876-09-9
2. Довідник міжнародних стандартів для органічного виробництва : довідкове видання / за ред. М. В. Капштика, О. О. Котирло. - К. : СПД Горобець, 2007. 356 с.
3. Довідник стандартів ЄС щодо регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів (вступ у силу - 01.01.2009) / відповід. за випуск Є. Милованов ; за ред. Є. Милованова [та ін.]. Львів : ЛА «Піраміда», 2008. 204 с. - (Нормативне регулювання ; Книга 1).
4. Жуковський М. О. Виробництво органічної продукції як напрям підвищення конкурентноспроможності підприємств галузі птахівництва. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2011. Вип. 73, ч 2. С. 271-274.
5. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України 10.07.2018 № 2496-VIII. База даних «Законодавство України / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>
6. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України № 867-VIII від 08.12.2015 р. ВВР. – 2016. – № 4. – Ст. 40.

Допоміжні

1. Berg C. Health and Welfare in Organic Poultry Production. Acta vet. scand. 2001. Vol. 95. P. 37-45.
2. Абозін І. І., Криндушкіна Т., Романенко В; Каплунирование сельскохозяйственной птицы. Птицеводство 2010. №12 с. 10-17.
3. Антоненко П. П., Постоєнко В. О., Засєкін. Вплив фітопрепаратів на обмін речовин та продуктивність птиці. Сучасне птахівництво. 2007. № 7. С. 18–19.
4. Антосик А. П. Органічне землеробство : за і проти. Дім, сад, город. 2016. № 11. С. 8-10.
5. Гармашов В. В., Фомічова. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні Вісник аграр. науки. 2010. № 7. С. 11-16.

6. Артиш В. І. Система вимог до технологій вирощування органічної продукції. Економіка АПК. 2011. № 5. С. 37-41.
7. Артиш В. І. Формування менеджменту якості підприємств із виробництва органічної продукції. Економіка АПК. 2013. № 2. С. 68-71.
8. Безус Р. М. Соціальні мережі у просуванні продукції органічного агровиробництва. Економіка АПК. 2013. № 5. С. 25-30.
9. Артиш В. І. Особливості органічного агровиробництва в концепції сталого розвитку АПК України. Економіка АПК. 2012. № 7. С. 19-23.
10. Асоціація учасників органічного виробництва «БІОЛан Україна». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua>
11. Безус Р. М., Антонюк Г. Я. Ринок органічної продукції в Україні : проблеми та перспективи. Економіка АПК. 2011. № 6. С. 47-52.
12. Волошин М. І., Корніцька О. І. Елементи соціально-економічної моделі виробника органічної продукції. Агроекологічний журнал. 2009. № 1. – С. 16-19.
13. Гладченко К. Особливості сертифікації органічного виробництва. Агроном. 2010. – № 3. С. 170-172.
14. Капінос С. С. Органічне сільське господарство в США: [висвітлено основні аспекти сертифікації органічного виробництва сільськогосподарської продукції, досліджено методи її маркування. Проаналізовано основні канали реалізації органічної сільськогосподарської продукції в США]. Економіка АПК. 2012. № 2. С. 158-162, 167.
15. Капштик М. В. Нормативно-правове забезпечення органічного виробництва в Україні : проблеми та перспективи. Агроекологічний журнал. 2012. № 1. С. 25-31.
16. Кучерук М. Д. Стан та перспективи органічного птахівництва в Україні : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції молодих

Інформаційні веб-ресурси

<https://organic-platform.org/>

<https://organicukraine.org.ua/en/home/>

<http://organic.com.ua/>

<https://www.dossier.org.ua/>

<https://organicinfo.ua/ru/legislation/>

<https://organicstandard.ua/ua/clients>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008R1235-20190409>

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1IngUINgOKOdDvKd4uQq_yZYXL6A9ywi-1zbBoh6R2vc/edit#gid=0

<https://www.eda.admin.ch/ukraine>

<http://www.fibl.org/>